

DOKUMENTACJA BADAŃ
ORAZ
PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
ELEWACJI BUDYNKU URZĘDU GMINY SŁOŃSK

Opracował: Piotr Maćko
Ul. K. Jagiellończyka 4/7
87 – 100 Toruń
Tel. 693 894 697
Nr dyplomu: 1400/122867/2008

Słonek– Toruń 2016

DZIEŁO KONSERWATORSKIE I DOKUMENTACJA CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM

Prawo autorskie, zgodnie z art. 1, Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 04 02 1994 r. Dz. U. Nr 24, poz. 83 z dnia 23 02 1994 r (Dz. U. Z 2006 r. nr 90 z późn. zm.)

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI

NR REJESTRU ZABYTKÓW

NR INW. ZBIORU

NR INW. PRACOWNI KONS.

L – 125/A

Z DNIA 20.01.2004 R

1.1. DANE PRZED ROZPOCZĘCIEM PRAC

RODZAJ

ewentualnie określenie stosunku do większej całości

AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA brak

SYGNATURA brak

także inicjały i znaki cechowe

INSKRYPCJE wstęgi nad głowami orłów: Erbau 1891

rodzaj, ewentualnie treść; nalepki, znaki fabryczne, firmowe, kontrolne itp.

DATOWANIE 1891 r **POCHODZENIE** obiekt stały

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA/LOKALIZACJA ul. Sikorskiego 15, 66 – 436 Słońsk

WŁAŚCICIEL/UŻYTKOWNIK Gmina Słońsk, ul. Sikorskiego 15, 66 – 463 Słońsk

WYMIARY

wysokość, szerokość, głębokość (długość)

MATERIAŁY I TECHNIKA ORYGINAŁU

szkielet (korpus), siedzisko; wykończenie powierzchni, zdobnictwo i elementy uzupełniające

MATERIAŁY I TECHNIKA NAWARSTWIEN

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE (LUB RENOWACJE): TAK ; NIE

DATY WYKONANIA

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: TAK ; NIE

1.3 DANE O DOKUMENTACJI

LICZBA STRON TEKSTU

LICZBA FOTOGRAFII

DATA I MIEJSCE WYKONANIA

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA

1 EGZ.. Gmina Słońsk, ul. Sikorskiego 15, 66 – 463 Słońsk

1 EGZ. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Zielonej Górze Delegatura w Gorzowie Wlkp., ul Kosynierów Gdyńskich 75, 66 – 400 Gorzów Wlkp.

2.0. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE

Obiekt zlokalizowany jest przy ulicy Sikorskiego 15 w Słońsku. Został wzniesiony pod koniec XIX wieku jako Urząd Pocztowy (Postamt) przy ówczesnej Frankfurterstraße, w zachodniej pierzei ulicznej na osi północ-południe. W okresie po II wojnie światowej adaptowany do celów administracyjnych, obecnie budynek Urząd Gminy.

3.0. OPIS, ANALIZA FORMY, FUNKCJI I TREŚCI

Obiekt posiada plan zbliżony do prostokąta. W obrębie elewacji wschodniej dwa ryzality. Od strony południowej wejście główne w czworobocznym przedsionku, poprzedzone kamiennymi schodami. W elewacji tylnej(zachodniej) czytelna bryła klatki schodowej. W sensie architektonicznym obiekt jest dwukondygnacyjny, podpiwniczony z częściowo użytkowym poddaszem. Dach nad budynkiem i ryzalitami wielospadowy. Elewacja wschodnia / frontowa podzielona gzymsem na dwie kondygnacje, z wydzielonymi ryzalitami w osiach skrajnych. Otwory okienne zamknięte odcinkowo. W dolnej kondygnacji otwory okienne wraz z umieszczonymi pod nimi prostokątnymi płycinami z kasetonami - oparte na gzymsie cokołowym i. Otwory okienne w obrębie drugiej kondygnacji opracowane architektonicznie z płycinami spoczywającej na gzymsie międzykondygnacyjnym. Okna w ryzalitach szersze, w dolnych kondygnacjach ryzalitów trzyskrzydłowe. Obramienia otworów okiennych w formie arkady o łuku odcinkowym z kluczem w osi, wspartych na konsolach. Ponad gzymsem ryzalitów umieszczone dekoracyjne szczyty ujęte piaskowcowymi wolutami. Pośrodku owalne blendy, a powyżej piaskowcowe, płaskorzeźbione przedstawienia pruskich orłów. Całość zwieńczona sterczynami. W osi elewacji frontowej umieszczony niewielki szczyt o formie półkolistej, ujęty wolutami z umieszczonym pośrodku okulusem.

Elewacja południowa budynku zakomponowana jako jednoosiowa, podzielona horyzontalnie gzymsem na dwie kondygnacje. W dolnej umieszczone w osi prostokątne okno. W górnej kondygnacji umieszczone dwa okna. Po bokach dwie owalne blendy. Elewacja zachodnia zakomponowana jako dwuczęściowa. W partii północnej zwarta, dzielona gzymsem na dwie kondygnacje, pięcioosiowe. W części zachodniej usytuowano dwukondygnacyjne skrzydło mieszczące klatkę schodową. W elewacjach otwory okienne zamknięte łukami odcinkowymi. Na osi klatki schodowej, w ścianie zachodniej wejście do piwnicy. Elewacja zwieńczona gzymsem koronującym. Elewacja północna jednoosiowa, dwukondygnacyjna, podzielona ceglanym gzymsem. W dolnej kondygnacji wejście do budynku zamknięte łukiem odcinkowym. Powyżej

okno prostokątne.

Budynek nakryty dachem wielospadowym. Krycie dachu dachówką ceramiczną karpiówką o barwie ceglastej czerwieni, układaną w koronkę.

4.0. TECHNIKA I TECHNOLOGIA

4.1. TECHNIKA ORYGINAŁU I ANALIZA SPOSOBU WYKONANIA

Obiekt wzniesiony został na fundamencie z obrabianych, ciosanych narzutowych bloków kamienia. Wyższe partie budynku wzniesiono przy użyciu czerwonej cegły maszynowej ułożonej w wążku główkowym(blokowym). Całość wiązana zaprawą o spoiwie wapiennym i drobnoziarnistym kruszywie kwarcowym. Gzymsy, obramienia otworów okiennych elewacji wschodniej i częściowo południowej; obramienie drzwi wejściowych przedsionka jak również szczytów ryzalitów wraz z płaskorzeźbami - wykonane użyciem drobnoziarnistego piaskowca w kolorze ugrowym (piaskowiec Wartowice?). Gzymsy cokołowe, międzykondygnacyjne oraz koronujące elewacji zachodniej, północnej oraz częściowo południowej - ceglane. Stopnie schodów wykonano z bloków granitu strzegomskiego.

Wypełnienia owalnych blend elewacji północnej i południowej tynkowane, zaprawą o spoiwie wapiennym i drobnoziarnistym kruszywie kwarcowym. Powierzchnie tynków pierwotnie malowane na kolor ugrowy nawiązujący do kolorystyki kamiennego detalu architektonicznego elewacji.

4.1. TECHNIKA WARSTW I ELEMENTÓW WTÓRNYCH

Przeprowadzone badania *in situ* wykazały obecność wtórnych powłok malarskich pokrywających powierzchnię ceglanego lica elewacji oraz kamiennego detalu architektonicznego obiektu. Stwierdzono licznie występujące wtórne przekształcenia konstrukcji muru elewacji, obejmujące zamurowanie części otworów okiennych piwnic oraz wejścia do piwnicy elewacji zachodniej, zamurowanie oraz przekształcenie otworów okiennych klatki schodowej oraz zamurowanie jednego z otworów okiennych elewacji południowej.

5.0. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Powierzchnie ceglanego lica elewacji w całości pokryte wtórnymi warstwami malarskimi(Fot. 8, 15,16). Stwierdzono liczne ubytki powierzchni cegieł, powstałe w wyniku ich mechanicznego uszkodzenia. Część cegieł w obrębie dolnych partii elewacji ze śladami dezintegracji granularnej, będącej efektem m.in. uszczelnienia ich przypowierzchniowych warstw(wtórne szczelne powłoki malarskie), oraz okresowego silnego zawilgocenia(Fot. 13, 24, 25).

Na wszystkich elewacjach budynku stwierdzono duże ubytki pierwotnej zaprawy w spoinach. Wtórne jej uzupełnienia oraz przemurowania konstrukcji muru, wykonane zostały z użyciem szczelnych zapraw cementowych, stanowiących źródło niebezpiecznych soli rozpuszczalnych w wodzie. Zastosowane cegły posiadają niewłaściwy format i barwę, zostały wmurowane bez zachowania pierwotnego wątku ułożenia.

Na obecny stan zachowania obiektu wpływa również nieszczelność opierzenia oraz systemu odprowadzania wody opadowej(Fot. 7, 23). W wyniku intensywnego opłukiwania powierzchni muru na styku elewacji południowej budynku z elewacją zachodnią przedsiionka, nastąpiło niemal całkowite wypłukanie zaprawy w spoinach w obrębie gzymsu cokołowego, w efekcie konstrukcja gzymsu oraz częściowo powierzchnie muru elewacji uległy rozluźnieniu(Fot. 16, 24). Omawiane partie elewacji pokryte licznymi koloniami mikroorganizmów (glony, bakterie).

Duże zniszczenia stwierdzono również w obrębie kamiennych elementów detalu architektonicznego budynku. Powierzchnie piaskowca podobnie jak w przypadku ceglanego lica w całości pokryto wtórną powłoką malarską(Fot. 8, 12). Należy przypuszczać, iż zabieg ten miał na celu „odświeżenia” powierzchni kamienia, pokrytych czarnymi oraz szczelnymi, organicznymi nawarstwianiem, tworzącymi się w środowisku miejskim(Fot. 9). Naniesienie powłoki malarskiej przyczyniło się do większego uszczelnienia przypowierzchniowych warstw kamienia, powodując wzrost zawilgocenia jego wewnętrznych partii oraz intensyfikację procesów destrukcji. W efekcie pod warstwą szczelnej skorupy stwierdzono ślady dezintegracji granularnej kamienia, miejscami powierzchnie piaskowca pokryte są spęcherzeniami, odrywającymi się od podłoża w formie płatów(Fot. 8, 12). Część kamiennego detalu utraciła pierwotną ostrość krawędzi jest wyoblona. Stwierdzono również liczne mechaniczne ubytki powierzchni kamiennego obiektu(Fot. 4, 10, 11).

Spoiny kamiennych schodów głównego wejścia silnie rozszczelnione. Bloki kamiennych stopni uległy przemieszczeniu, tracąc pierwotny poziom ułożenia.

7.0. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI – PROJEKT KONSERWATORSKI

Celem planowanych prac jest powstrzymanie postępującego procesu niszczenia obiektu oraz przywrócenie jego pierwotnych walorów estetycznych.

W związku z powyższym, zakłada się oczyszczenie, wzmocnienie i uzupełnienie ubytków powierzchni ceglanego lica muru elewacji oraz kamiennego detalu architektonicznego. Zakłada się usunięcie wszystkich wtórnych uzupełnień ubytków powierzchni oraz przemurowań konstrukcji muru elewacji, które ze względu na zastosowane materiały oraz formę wykonania nie spełniają wymogów konserwatorskich.

Ze względu na stan zachowania, zakłada się demontaż elementów wejścia głównego do obiektu (stopnie schodów oraz murek oporowy wraz ze słupem dawnego ogrodzenia) oraz ich odtworzenie. Wymianie oraz uszczelnieniu poddane zostanie opierzenie gzymsów oraz system rynien i rur spustowych odprowadzających wodę opadową.

Oczyszczeniu oraz zabezpieczeniu poddane zostaną stalowe elementy pierwotnego ogrodzenia.

Zaleca się uporządkowanie sieci instalacji elektrycznej (obecnie na elewacjach obiektu znajdują się dwie duże skrzynie z instalacją elektryczną oraz jedno gniazdo trójfazowe), poprzez redukcję do jednej skrzynki instalacji na cały obiekt.

8.0. PROGRAM PRAC

1. Dokumentacja fotograficzna obiektu

-przed przystąpieniem do prac należy wykonać szczegółową dokumentację fotograficzną aktualnego stanu zachowania. Dokumentacja winna obejmować również przebieg prowadzonych prac oraz efekt ich zakończenia.

2. Dezynfekcja

-miejsca skażone mikroorganizmami należy poddać zabiegowi dezynfekcji. W tym celu zaleca się zastosowanie roztworu preparatu Biotn R, bądź Preventol R80. Preparat stosować zgodnie z zaleceniami producenta. Powierzchnie po naniesieniu preparatu przykryć folią polietylenową celem spowolnienia odparowywania rozpuszczalnika.

3. Wykonanie badań w obrębie pierwotnej inskrypcji

-miejsce pierwotnej inskrypcji elewacji frontowej poddać badaniom stratygraficznym celem określenia stanu jej zachowania oraz formy opracowania. Prace te będą stanowiły podstawę ewentualnej rekonstrukcji inskrypcji.

4. Wykucie wtórnych przemurowań

- wtórne, błędnie wykonane przemurowania konstrukcji muru należy ostrożnie rozebrać.
-rozebrać należy również partie muru elewacji, muru oporowego schodów głównego wejścia oraz słupów ogrodzenia, których konstrukcja jest silnie zdeintegrowana.

5. Wykucie wtórnych zapraw w spoinach muru

-wtórne zaprawy wypełniające spoiny muru należy podkuć na głębokość ok. 3 cm, mierząc od lica muru. Zabieg przeprowadzić z należytą ostrożnością, aby nie dochodziło do uszkodzeń krawędzi cegieł.

6. Demontaż stopni schodów

-kamienne stopnie schodów - po wcześniejszym rozebraniu ceglanej ścianki oporowej oraz słupa dawnego ogrodzenia - należy ostrożnie zdemontować, a następnie oczyścić z nawarstwień.

7. Demontaż opierzenia oraz części systemu rynien i rur spustowych

- opierzenie gzymsów oraz szczytów ryzalitów należy w całości zdemontować. Prace winny obejmować również nieszczelne rynny oraz rury spustowe systemu odprowadzania wody opadowej.

8. Wzmocnienie powierzchni kamienia

-partie piaskowca wykazujące cechy osłabienia należy wzmocnić, stosując w tym celu hydrofilny preparat krzemooorganiczny, przeznaczony do wzmocniania kamienia o spoiwie krzemianowym i drobnooporowej strukturze. Zaleca się zastosowanie preparatu Funcosil KSE 300 firmy Remmers. Preparat nanosić zgodnie z zaleceniami producenta(karta techniczna)

9. Oczyszczenie powierzchni elewacji

-zabieg oczyszczania powierzchni elewacji obiektu przeprowadzić metodą chemiczną. Zaleca się zastosowanie pary wodnej pod ciśnieniem wspomaganą roztworem HF, bądź preparatem na bazie fluorków. Preparat stosować zgodnie z zaleceniami producenta. Doczyszczanie powierzchni pokrytych wtórnymi warstwami malarskimi przeprowadzić metodą strumieniowości. Prace należy poprzedzić próbami celem doboru rodzaju ścierniwa oraz siły jego

aplikacji.

10. Usunięcie organicznych przebarwień kamienia

-przebarwienia struktury kamienia powstałe w wyniku obecności mikroorganizmów usunąć metodą chemiczną stosując okłady na bazie roztworu podchlorynu wapnia. Jak nośnik okładu stosować pulpę celulozową bądź ligninę.

11. Przemurowanie rozebranych partii muru

-rozebrane partie muru oraz słupki ogrodzenia należy ponownie wymurować stosując cegły o parametrach zbliżonych do materiału pierwotnego(wielkość, barwa, właściwości fizyczne i mechaniczne). Należy zachować pierwotny wążek ułożenia cegieł(wążek główkowy). Prace murarskie prowadzić z użyciem zaprawy o spoiwie wapiennym i kruszywie kwarcowym, przeznaczonej do murowania obiektów zabytkowych.

12. Montaż rozebranych stopni schodów

-po ponownym przemurowaniu i ustabilizowaniu podłoża stopni schodów - prze osadzeniem granitowych stopni schodów - powierzchnie podłoża zaizolować zaprawą Aquafin – 2K firmy Schomburg, bądź Sulfatexschlämme firmy Remmers.

-po przygotowaniu podłoża, stopnie schodów osadzić na zaprawie o spoiwie cementowo-wapiennym (cement biały marki 52,5), bądź trasowo-wapiennym i kruszywie kwarcowym.

13. Uzupelnienie ubytków powierzchni cegieł

-cegły, które posiadają ubytki powierzchni przekraczające 40% ich wielkości należy wykuć, a w ich miejsca wmurować cegły posiadające parametry(barwa, wielkość, właściwości fizyczne oraz mechaniczne) zbliżone do materiału pierwotnego

-ubytki poniżej 40% powierzchni cegieł uzupełnić przy użyciu barwionej w masie zaprawy przeznaczonej do uzupełniania ubytków w materiale ceramicznym

14. Uzupelnienie ubytków powierzchni piaskowca

- ubytki powierzchni kamienia uzupełnić przy użyciu barwionej w masie zaprawie do uzupełniania ubytków w piaskowcu. Większe ubytki przed uzupełnieniem zazbroić przy użyciu drutu ze stali nierdzewnej. W przypadku dużych ubytków powierzchni uwzględnić się wykonanie fleków kamiennych z użyciem piaskowca Wartowice.

15. Uzupelnienie ubytków powierzchni tynku blend

- ubytki tynku w blendach elewacji północnej i południowej uzupełnić przy użyciu zaprawy na bazie spoiwa wapiennego, lub wapienno-trasowego i kruszywa kwarcowego o frakcji do 5 mm. Uwzględnić się zastosowanie gotowych zaprawy do tynkowania obiektów zabytkowych takich producentów jak Keim, Tubag, Optolith, Sto-ispo, Remmers, Sempre.

16. Uzupelnienie ubytków zaprawy w spoinach

-ubytki zaprawy w spoinach uzupełnić przy użyciu zaprawy na bazie spoiwa wapienno-trasowego, bądź wapienno-cementowego(cement biały marki 52,5) i drobnooziarnistego kruszywa kwarcowego. Zaprawa winna być podbarwiana w masie pod kolor zaprawy pierwotnej. Uwzględnić się zastosowanie gotowych zapraw przeznaczonych do spoinowania obiektów zabytkowych takich producentów ja Optolit, Sto-ispo, Baumit, Tubag.

17. Scalenie kolorystyczne

- zabieg przeprowadzić przy użyciu farb o spoiwie krzemianowym. Farbę nakładać laserunkowo

- tynki blend elewacji północnej i południowej pokryć krzemianową powłoką malarską w kolorze ugrowym o numerze koloru NCS S 3030-Y20R

18. Montaż opierzenia oraz elementów systemu odprowadzania wody opadowej

- opierzenie oraz uzupełnienia systemu rynien i rur spustowych wykonać przy użyciu materiału stalowego w ocynku

STALOWE ELEMENTY OGRODZENIA

1. Dokumentacja stanu zachowania

-przed przystąpieniem do prac należy wykonać szczegółową dokumentację fotograficzną aktualnego stanu zachowania przęsła ogrodzenia. Dokumentacja winna obejmować również przebieg prowadzonych prac oraz efekt ich zakończenia.

2. Demontaż elementów ogrodzenia

-przęsła ogrodzenia oraz przęsła bramy wjazdowej na terenie dziedzica urzędu ostrożnie zdemontować

3. Oczyszczenie powierzchni metalu

-zabieg przeprowadzić metodą strumieniowo-ścierną. Prace należy poprzedzić próbami celem doboru odpowiedniego ścierniwa oraz siły jego aplikacji, tak aby nie dochodziło do uszkodzeń stalowego podłoża.

4. Rekonstrukcja brakującego trzpienia zawiasu bramy wjazdowej

-brakujący trzpień zawiasu bramy wjazdowej należy odtworzyć zgodnie z pierwotną formą,

5. Malowanie

-zabieg przeprowadzić z użyciem farb proszkowych. Kolor farby dobrać zgodnie z pierwotną kolorystyką ogrodzenia.

6. Ponowny montaż elementów ogrodzenia

Aneks